

7. STAN ZASOBÓW PRZYRODY

Beata Sielewicz
(Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie)

7.1. Wprowadzenie

Ochrona przyrody oznacza ochronę wartości ekologicznych, naukowych, dydaktycznych, estetycznych oraz cech stanowiących o tożsamości przyrodniczej regionu, wyrażającej się w specyfice krajobrazu, budowie geologicznej, rzeźbie terenu, stosunkach wodnych, świecie roślin i zwierząt. Ochrona przyrody łączy się z ochroną środowiska, lecz ma odrębny zakres rzeczowy, cele i metody. Wszystkie obiekty i obszary, którymi w szczególny sposób zajmuje się ochrona przyrody wyróżniają się spośród innych szczególnymi walorami: rolą w funkcjonowaniu środowiska przyrodniczego, rzadkością występowania, atrakcyjnością widokową, wartościami kulturowymi, naukowymi, dydaktycznymi.

Do głównych kierunków działań na rzecz ochrony przyrody należą:

- obejmowanie ochroną obiektów i obszarów o wysokich walorach przyrodniczych i doskonalenie systemu obszarów chronionych województwa,
- dokumentowanie stanu zachowania zasobów przyrody, poszerzanie horyzontów wiedzy na temat ich walorów oraz funkcjonowania,
- wykonywanie czynnych zabiegów ochronnych, służących utrzymaniu przedmiotu ochrony.

7.2. System obszarów chronionych województwa lubelskiego

System obszarów chronionych województwa lubelskiego w nowych granicach administracyjnych jest wynikiem wieloletnich działań podejmowanych na rzecz tworzenia sieci obszarów chronionych w poszczególnych województwach, które weszły w skład nowego województwa lubelskiego.

Obecnie na system obszarów chronionych województwa lubelskiego składają się:

- 2 parki narodowe: Roztoczański i Poleski,
- 17 parków krajobrazowych, w tym 3 parki obejmujące także tereny sąsiednich województw: PK „Lasy Janowskie”, obejmujący teren woj. lubelskiego i podkarpackiego, PK „Podlaski Przełom Bugu”, obejmujący tereny woj. lubelskiego

Mieczczyk dachówkowy

Fot. G. Grzywaczewski

i mazowieckiego oraz Południoworoztoczański PK, którego obszar w większości położony jest w granicach woj. podkarpackiego,

- 17 obszarów chronionego krajobrazu,
- 82 rezerваты przyrody,
- 107 użytków ekologicznych,
- 2 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe,
- 5 stanowisk dokumentacyjnych,
- 1459 pomników przyrody.

System ten uzupełniają formy indywidualnej ochrony przyrody: użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, stanowiska dokumentacyjne oraz pomniki przyrody utworzone na podstawie uchwał Rad Gmin.

Tabela 1. Formy ochrony przyrody w woj. lubelskim (bez form ochrony ustanowionych przez rady gmin)

Forma ochrony	Liczba obiektów	Powierzchnia (ha)	% pow. woj.
Park narodowy	2	18 240,9	0,7
Rezerwat przyrody	82	11 378,2	0,45
Park krajobrazowy	17	238 727,2	9,5
Obszar chronionego krajobrazu	17	303 661,8	12,0
Użytek ekologiczny	107	3 119,3	0,12
Zespół przyrodniczo-krajobrazowy	2	632,5	0,03
Stanowisko dokumentacyjne	5	10,4	-
Pomnik przyrody	1459	-	-

Łączna powierzchnia objęta ochroną przyrody bez otulin parków narodowych i krajobrazowych wynosi 442.137,7 ha, co stanowi 16,6% powierzchni województwa lubelskiego. W przypadku włączenia otulin parków narodowych i krajobrazowych powierzchnia ta wyniesie 709.156,2 ha, co stanowi 27,8% powierzchni województwa.

7.3. Koncepcja doskonalenia systemu obszarów chronionych województwa lubelskiego

W 1999 r. na zlecenie Wojewody Lubelskiego opracowany został przez T. J. Chmielewskiego projekt doskonalenia systemu obszarów chronionych. Głównym przesłaniem powstałej koncepcji jest dążenie do stworzenia systemu zróżnicowanego pod względem charakteru przyrodniczego i fizjonomicznego oraz położenia geograficznego, który będzie możliwie kompletny, zhierarchizowany pod względem ekologicznej i gospodarczej rangi oraz obowiązujących rygorów ochronnych, spójny przestrzennie, możliwie homeostatyczny oraz ukierunkowany na realizację określonej polityki przestrzennej.

Koncepcja ta wyznacza następujące perspektywiczne kierunki działań:

- a) Powiększenie lub korekta granic istniejących parków narodowych: Roztoczańskiego i Poleskiego PN, zgodnie z opracowanymi i zatwierdzonymi przez Ministra planami ochrony. (W 1991 roku prof. D. Fijałkowski opracował i opublikował projekt „Janowskiego Parku Narodowego”. Koncepcja ta powinna być szczegółowo przeanalizowana, np. w trakcie prac nad planem ochrony PK „Lasy Janowskie”).
- b) Powołanie kolejnych 4 parków krajobrazowych:
 - PK Lasów Włodawskich,
 - Zachodnioroztoczański PK,
 - Gościeradowski PK
 - PK Annapolskiego Przełomu Wisły,
- c) Powołanie obszarów chronionego krajobrazu:
 - OchK Dolnej Krzny
 - OchK Dolnej Tyśmienicy
 - OchK Bystrzycy Północnej
 - Czemiernicki OchK
 - Sosnowicki OchK
 - Biłgorajski OchK

Przy tworzeniu systemu niezbędna jest współpraca z sąsiednimi województwami, aby granice administracyjne nie dzieliły w sposób sztuczny obszarów przyrodniczych, wymagających spójnego i skoordynowanego zarządzania. Konieczne jest także rozwijanie współpracy międzynarodowej z Ukrainą i Białorusią na rzecz ochrony wspólnych struktur przyrodniczych, przede wszystkim doliny Bugu – rzeki granicznej.

Poza wielkoprzestrzennymi formami ochrony rozwijana także powinna być sieć rezerwatów przy-

rody. Przy obecnym stanie udokumentowania projektuje się 60 nowych rezerwatów przyrody o różnym typie: florystycznych, faunistycznych, torfowiskowych, wodnych, stepowych, leśnych, krajobrazowych i geologicznych.

7.4. Międzynarodowe rezerwy biosfery

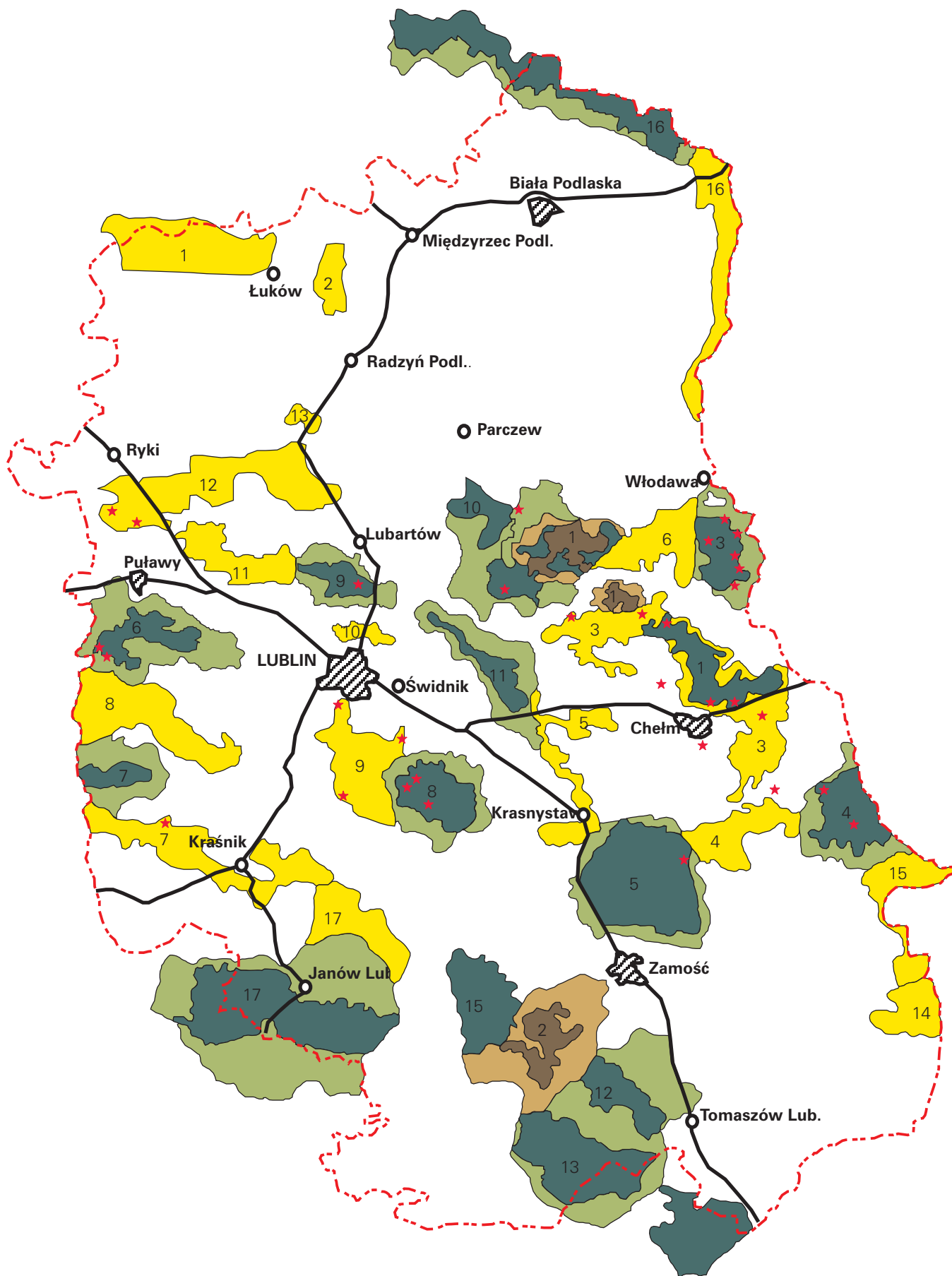
Niezwykle ważnym elementem systemu obszarów chronionych jest rozwijanie sieci międzynarodowych rezerwatów biosfery. Status taki nadawany jest przez UNESCO i nie wiąże się z wprowadzeniem na danym terenie nowych rygorów ochronnych. Wpisanie obszaru na listę UNESCO jest międzynarodową nobilitacją i promocją, w uznaniu starań społeczności lokalnych i świata nauki o zachowanie harmonii między wysokimi walorami przyrodniczymi, a ich zrównoważonym użytkowaniem.

W 1999 r. został opracowany wniosek aplikacyjny dotyczący projektowanego Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery „Polesie Zachodnie”, który docelowo obejmował będzie obszar Polesia na terytorium trzech państw: Polski, Ukrainy i Białorusi. Pierwsze wnioski o utworzenie tego rezerwatu wysuwane były już na początku lat 90-tych. Polska część MRB „Polesie Zachodnie” obejmuje niemal cały subregion fizjograficzny Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie oraz niewielkie fragmenty Równiny Parczewskiej, Garbu Włodawskiego i Pagórów Chełmskich. Centrum MRB zajmuje Poleski Park Narodowy wraz z otuliną. Jego otoczenie stanowią Parki Krajobrazowe: Sobiborski, Poleski oraz „Pojezierze Łęczyńskie”, a także Poleski i fragment Chełmskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. W strukturze MRB znajduje się 12 rezerwatów przyrody.

Zgodnie z zasadami UNESCO obszar MRB podzielony jest na strefy o odmiennych zakresach ochrony i użytkowania:

- strefa rdzenna, o najwyższej randze ochronnej, zbliżonej do rezerwatów przyrody i niedostępnych części parku narodowego,
- strefa buforowa, w której zlokalizowane są m.in. obiekty obsługi naukowej, turystycznej i dydaktycznej oraz prowadzona jest gospodarka rolna, leśna i rybacka, zharmonizowana z przyrodą i krajobrazem,
- strefa tranzytowa, gdzie rozwijają się różne formy gospodarowania, w tym rolnictwo, osadnictwo, usługi, rekreacja i turystyka, nastawione na uzyskanie jak najwyższego standardu życia człowieka w bogatym przyrodniczo otoczeniu.

Idea utworzenia polsko-ukraińskiego MRB „Roztocze” podobnie jak w przypadku Polesia sięga początku lat 90-tych. Została zapisana w zatwierdzonym planie ochrony Roztoczańskiego Parku Narodowego. Małymi krokami w wyniku współpracy międzynarodowej prowadzonej przez Roztoczański

Mapa 12. Obszary chronione województwa lubelskiego

LEGENDA

PARKI NARODOWE

1. Poleski Park Narodowy
2. Roztoczański Park Narodowy

OTULINA PARKU NARODOWEGO

PARKI KRAJOBRAZOWE

1. Chełmski Park Krajobrazowy
2. Poleski Park Krajobrazowy
3. Sobiborski Park Krajobrazowy
4. Strzelecki Park Krajobrazowy
5. Skierbieszowski Park Krajobrazowy
6. Kazimierski Park Krajobrazowy
7. Wrzelowiecki Park Krajobrazowy
8. Krzconowski Park Krajobrazowy
9. Kozłowiecki Park Krajobrazowy
10. Park Krajobrazowy "Pojezierze Łęczyńskie"
11. Nadwieprzański Park Krajobrazowy
12. Krasnobrodzki Park Krajobrazowy
13. Park Krajobrazowy "Puszczy Solskiej"
14. Południoworoztoczański Park Krajobrazowy
15. Szczepreszyński Park Krajobrazowy
16. Park Krajobrazowy "Podlaski Przełom Bugu"
17. Park Krajobrazowy "Lasy Janowskie"

OTULINA PARKU KRAJOBRAZOWEGO

OBSZARY CHRONIONEGO KRAJOBRAZU

1. Łukowski Obszar Chronionego Krajobrazu
2. Radzyński Obszar Chronionego Krajobrazu
3. Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu
4. Grabowiecko-Strzelecki Obszar Chronionego Krajobrazu
5. Pawłowski Obszar Chronionego Krajobrazu
6. Poleski Obszar Chronionego Krajobrazu
7. Kraśnicki Obszar Chronionego Krajobrazu
8. Chodelski Obszar Chronionego Krajobrazu
9. Czerniejowski Obszar Chronionego Krajobrazu
10. Obszar Chronionego Krajobrazu "Dolina Ciemięgi"
11. Obszar Chronionego Krajobrazu "Kozi bór"
12. Obszar Chronionego Krajobrazu "Pradolina Wieprza"
13. Obszar Chronionego Krajobrazu "Annówka"
14. Dołhobyczowski Obszar Chronionego Krajobrazu
15. Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu
16. Nadbużański Obszar Chronionego Krajobrazu
17. Roztoczański Obszar Chronionego Krajobrazu

REZERWATY PRZYRODY

1. Chmielinne	42. Chmiel
2. Łęg Dębowy	43. Wierchowiska
3. Omelno	44. Czapliniec
4. Królowa Droga	45. Skarpa Dobrska
5. Czapliniec	46. Krowia Wyspa
6. Jezioro Obradowskie	47. Las Królewski
7. Czarny Las	48. Piskory
8. Liski	49. Jata
9. Dobryń	50. Topór
10. Lasy Parczewskie	51. Kra Jurajska
11. Czapli Stóg	52. Las Wagramski
12. Warzewo	53. Kulak
13. Szwajcaria Podlaska	54. Kania
14. Stary Las	55. Marynopol
15. Stawska Góra	56. Lasy Janowskie
16. Bachus	57. Imielty Ług
17. Jezioro Świerszczów	58. Kacze Błota
18. Torfowisko przy Jeziorze Czarnym	59. Szklarnia
19. Serniawy	60. Doły Szczeckie
20. Wolwinów	61. Las Lipowy w Uroczysku Bukowiec
21. Brzeźno	62. Święty Roch
22. Jezioro Brudzieniec	63. Debry
23. Siedliszcze	64. Rogów
24. Liski	65. Łabunie
25. Żmudź	66. Skarpa Dobużańska
26. Żółwiowe Błota	67. Broczówka
27. Małoziemce	68. Obary
28. Roskosz	69. Wieprzec
29. Bagno Serebryskie	70. Nowiny
30. Wodny Dół	71. Hubale
31. Głęboka Dolina	72. Gliniska
32. Jezioro Orchove	73. Popówka
33. Magazyn	74. Skrzypny Ostrów
34. Trzy Jeziora	75. Piekiełko
35. Kozie Góry	76. Nad Tanwią
36. Jezioro Brzeziczno	77. Czartowe Pole
37. Łęg na Kępie	78. Szum
38. Podzamcze	79. Suśle Wzgórza
39. Natalin	80. Wygon Grabowiecki
40. Stasin	81. Zarośle
41. Olszanka	82. Przecinka

PN oraz administrację rządową, powstaje koncepcja utworzenia tego rezerwatu. Jest to bowiem złożony proces, w którym niezwykle istotny jest nie tylko stan wiedzy na temat walorów przyrodniczych i funkcjonowania środowiska przyrodniczego, ale także pozyskanie dla tej idei władz samorządowych, organizacji pozarządowych i mieszkańców regionu.

7.5. Dokumentowanie stanu zasobów przyrody

W 1999 r. w celu rozszerzenia wiedzy na temat walorów oraz funkcjonowania środowiska przyrodniczego wykonane zostały następujące zadania:

- Przeprowadzono inwentaryzację przyrodniczą 7 gmin: Poniatowa, Bełżyce, Konopnica, Wólka Lubelska, Głusk, Świdnik, Końskowola. Dotychczas w województwie lubelskim tego typu opracowania wykonane zostały dla 79 gmin, tj. 37,1% gmin województwa.
- Opracowano raport o stanie populacji susła perełkowanego w województwie. Na przestrzeni kilku kolejnych lat liczebność populacji susłów w zwartych koloniach uległa drastycznemu ograniczeniu. Miały na to wpływ następujące czynniki:
 - brak praw własności do gruntów objętych ochroną rezerwatową i konieczność uzyskiwania każdorazowo zgody właścicieli gruntów na przeprowadzenie prac w siedlisku wykraczających poza zakres wprowadzonych zakazów,
 - mała aktywność statutowych organów spółki dla zagospodarowania wspólnot gruntowych lub ich brak,
 - wyrządzanie szkód w uprawach rolnych i brak odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkody wyrządzane przez susła perełkowanego,
 - brak tradycyjnego wypasu krów (zmniejszenie pogłowia krów ze względu na zmniejszenie opłacalności hodowli oraz preferowanie przez rolników hodowli oborowej) oraz niedoskonałość metod zastępczych,
 - ograniczone środki finansowe na utrzymanie rezerwatów,
 - brak zawodowych służb nadzoru terenowego (Straż Ochrony Przyrody) oraz brak organizacji pozarządowych zainteresowanych ochroną susła perełkowanego,
 - brak akceptacji społecznej wprowadzonej ochrony rezerwatowej susła perełkowanego, który był zawsze postrzegany jako szkodnik.Konieczne jest pilne i kompleksowe podjęcie działań ochronnych. W 1999 r. wykonywane były prace ochronne w rezerwacie „Hubale” oraz opracowany został program ochrony, o którym mowa poniżej.
- We współpracy z Lubelskim Towarzystwem Ornitologicznym oraz Komitetem Ochrony Orłów

przeprowadzono badania monitoringowe gatunków ptaków, objętych tzw. „ochroną strefową” wraz z projektem aktualizacji granic stref ochronnych. Łącznie badaniami objęto 259 stanowisk tych zwierząt.

- We współpracy z Lubelskim Towarzystwem Ornitologicznym zapoczątkowana została „Inwentaryzacja zimowych schronień nietoperzy w województwie lubelskim”. Nietoperze to grupa zwierząt o dotychczas mało rozpoznany występowaniu na terenie województwa. W 1999 r. badaniami objęto 15 potencjalnych zimowych stanowisk tych zwierząt. Prace te będą kontynuowane w następnych latach.
- Opracowana została dokumentacja przyrodnicza projektowanego faunistycznego rezerwatu przyrody, obejmującego fragment doliny Wisły w rejonie Annopola.
- Dokumentacja stanu przyrody odbywa się także w ramach własnych działań służb ochrony przyrody, w tym przede wszystkim służb parków krajobrazowych.

7.6. Aktywna ochrona przyrody

Do głównych działań z zakresu aktywnej ochrony przyrody, zrealizowanych w 1999 r. należą:

- a) Wykonanie zabiegów ochronnych w rezerwach przyrody, polegających przede wszystkim na powstrzymaniu niekorzystnych procesów sukcesji, poprawie warunków siedliskowych, utrzymaniu właściwego stanu sanitarnego i porządku na terenie rezerwatów. Tego typu prace wykonywane były na terenie 29 rezerwatów przyrody.

W kilku rezerwach powstały szkody po wiosennych silnych opadach śniegu. Szczególnie duże rozmiary szkód wystąpiły na obszarze rezerwatów: „Św. Roch” i „Debry” w Nadleśnictwie Zwierzyniec. W wyniku spływu wiosennych wód powodziowych nastąpiło zniszczenie zastawki na odpływie wody z rezerwatu „Trzy jeziora” w Nadleśnictwie Sobibór. Wymagało to pilnego zabezpieczenia workami z piaskiem i szybkiej odbudowy urządzeń piętrzących. Na terenie rezerwatu „Brzeźno” przy udziale Lubelskiego Towarzystwa Ornitologicznego w celu ograniczenia zmian sukcesyjnych usuwane były zakrzaczenia nadmiernie porastające torfowisko na powierzchni ok. 5 ha.
- b) Ochrona i zabezpieczenie gniazd bocianów białych. Zabezpieczane są gniazda usytuowane na słupach trakcji energetycznej poprzez montaż specjalnych platform wynoszących gniazdo ponad przewody. We współpracy z rejonami energetycznymi w 1999 r. w ten sposób zabezpieczono 195 gniazd. Ponadto wykonywane były także prace zabezpieczające gniazda, którym groziło zniszczenie z powodu np. złego usytu-

owania na walącej się konstrukcji lub drzewie, grożącym powaleniem. Prace takie wykonano w odniesieniu do 5 gniazd.

- c) Leczenie i pielęgnacja pomników przyrody. Prace te w 1999 roku objęły 172 sędziwe drzewa oraz liczącą 152 drzewa aleję lipową w Woli Osowińskiej, gm. Borki.
- d) Przy Zarządzie Chełmskich Parków Krajobrazowych funkcjonuje ośrodek rehabilitacji dzikich zwierząt. W 1999 r. w ośrodku udzielono pomocy 88 zwierzętom należącym do 22 gatunków. Podobny ośrodek powstaje także przy Dyrekcji Parku Krajobrazowego „Podlaski Przełom Bugu” w Janowie Podlaskim. Chore i poszkodowane zwierzęta gatunków chronionych znajdują specjalistyczną opiekę także w Ogrodzie Zoologicznym w Zamościu. Budżet Wojewody dotuje tę działalność ZOO.
- e) Zostały także opracowane dwa programy ochrony i złożone wnioski o ich finansowanie do Fundacji EkoFundusz:
 - Projekt „Ochrona stanowisk susła perełkowanego na Zamojszczyźnie”. Projekt dotyczy aktywnej ochrony znajdującej się w krytycznej sytuacji populacji susłów perełkowanych na terenie powołanych dla ochrony tego gatunku rezerwatów przyrody. Opracowanie i realizacja programu koordynowana jest przez Zespół Zamojskich Parków Krajobrazowych.
 - Projekt „Ochrona walorów przyrodniczych na terenie Sobiborskiego Parku Krajobrazowego”. Głównym celem projektu jest racjonalizacja stosunków wodnych w dolinie rzeki Tarasienki, będącej szlakiem migracji żółwi błotnych, oraz eliminacja ewentualnych podtopień użytkowanego kompleksu łąk w dolinie. Opracowanie i realizację programu koordynuje Zarząd Chełmskich Parków Krajobrazowych.
- f) Przy Zarządzie Parku Krajobrazowego „Lasy Janowskie” funkcjonuje ośrodek zachowawczej hodowli konia biłgorajskiego, przedstawiciela ginącej regionalnej rasy, stanowiącej także zaplecze genowe dla konika polskiego. Stałe utrzymywane jest stado ok. 28 szt. W ramach ostoi realizowany jest także szeroki program edukacyjny.

7.7. Stan zasobów przyrody w parkach narodowych

7.7.1. Roztoczański Park Narodowy

Lidia Sadowska (Roztoczański Park Narodowy)

Roztoczański Park Narodowy został utworzony na mocy Rozporządzenia Rady Ministrów z 10 maja 1974 r. (Dz. U. Nr 21, poz. 120), jako trzynasty z kolei park narodowy w Polsce. Znowelizowane rozporządzenie z dnia 28 lutego 1995 r. określiło powierzchnię

parku na 8481,76 ha, tworząc jednocześnie wokół parku strefę ochronną o powierzchni 38 095,87 ha.

Park położony w obrębie Roztocza Środkowego chroni najpiękniejsze i najlepiej zachowane fragmenty drzewostanów jodłowo-bukowych. Rzeźba terenu jest bardzo urozmaicona. Łańcuchy wzgórz zbudowane są ze skał kredowych i wapiennych, w wierzchnich warstwach przykrytych piaskami i lessem. Różnice wysokości względnej dochodzą tu do 100 m, najwyższe wierzchołki osiągają 360 m n.p.m. W części północnej parku dominują gleby brunatne wylugowane wytworzone z gez i opok. Na pozostałym terenie jest większe urozmaicenie, przy czym największą powierzchnię zajmują piaszczyste gleby bielicowe właściwe.

Główny ciek wodny Roztocza Środkowego i parku to rzeka Wieprz. Z terenu parku biorą początek strumienie: Szum i Świerszcz odprowadzające swe wody do Tanwi i Wieprza. Wody potoku Świerszcz zasilają kompleks stawów Echo oraz staw w centrum Zwierzyńca.

Urozmaicona rzeźba, zróżnicowane warunki klimatyczne (klimat umiarkowanie ciepły, długie zimy i średniodługie lata), hydrograficzne decydują o bogactwie szaty roślinnej. Flora naczyniowa parku liczy około 700 gatunków; w tym liczne górskie (m.in. tojad dziobaty, czosnek siatkowaty), borealne (widłak wroniec, zimoziół północny, pomocnik baldaszkowy), pontyjskie (szczodrzeńce ruski) oraz atlantyckie (rosiczka pośrednia, sporek wiosenny, sit sztywny, żarnowiec miotłasty, szczotlicha siwa itd.). Na terenie parku występuje około 400 drzew pomnikowych.

Drzewostany parku stanowią kompleks niezwykle cennych zbiorowisk leśnych – w dużej mierze o wysokim stopniu naturalności i zdrowotności. W parku wyróżniono 21 zespołów leśnych i szereg zbiorowisk niższej rangi, z których najcenniejsze to wyżynny bór jodłowy i buczyna karpacka zajmujące około 35% powierzchni leśnej. Jodły osiągają w nich najwyższe wymiary w Polsce (50 m wysokości, 470 cm obwodu). Na uwagę zasługują również; świetlista dąbrowa, grąd subkontynentalny, łęg jesionowo-olchowy, kontynentalne torfowisko wysokie, ols porzeczkowy, a także różne typy borów sosnowych. Na roślinność nieleśną składa się 28 zespołów i 12 zbiorowisk.

Z dużych ssaków na terenie parku występują: jelenie, samy, dziki, lisy, kuny, borsuki i wilki, w ostatnich latach zaobserwowano rysia. W 1979 roku reintrodukowano bobry, które zadomowiły się w dolinie rzeki Wieprz. W 1982 roku do parku sprowadzone zostały koniki polskie będące potomkami dawnych dzikich koni leśnych-tarpanów. Drobne ssaki reprezentują chronione gatunki owadożernych; ryjówka aksamitna i mała, zębiełek biały oraz liczne gatunki nietoperzy. Żyją tu także; orzesznica, popielica, koszatka.

Konik polski (Roztoczański Park Narodowy)
Fot. P. Marczakowski

Spośród około 190 gatunków ptaków spotykanych na terenie parku na uwagę zasługują: orlik krzykliwy, trzmielojad, bocian czarny, liczne dzięcioły (w tym rzadko występujący dzięcioł biało-grzbiety), muchówka mała i białoszyja, gołąb siniak, czyż oraz pliszka górską. Gady reprezentują jaszczurki (zwinika, żyworodna i padalec – dość często odmiany turkusowej), żmija zygzakowata i zaskroniec oraz rzadko spotykany żółw błotny. Z płazów warto wymienić traszkę grzebieniastą, rzekotkę drzewną, grzebiuszkę ziemną, ropuchę zieloną i kumaka nizinny oraz żabę śmieszka. Interesująca jest także fauna bezkręgowców parku, a szczególnie świat owadów, spośród których tylko samych chrząszczy jest ponad 2000 gatunków.

Działalność parku prowadzona jest w oparciu o Plan Ochrony Roztoczańskiego Parku Narodowego zatwierdzony w dniu 29.09.1999 r. przez Ministra OŚZNiL. Celem nadrzędnym parku jest poznanie i ochrona bogactwa jego przyrody. Pozostałe cele i funkcje to:

1. funkcja naukowa polegająca na poszerzaniu i pogłębianiu wiedzy o parku, udostępnianiu do badań naukowych,
2. funkcja edukacyjna,
3. funkcja turystyczna.

W celu wypełnienia wymienionych zadań i funkcji utworzono dwie kategorie ochronne powierzchni parku: obszar ochrony ścisłej (805,94 ha tj. ok. 10% pow.) i obszar ochrony częściowej (7513,45 ha) z wyodrębnionymi strefami ochrony: zachowawczej, stabilizującej, kreatywnej, renaturalizacyjnej.

Zagrożenia przyrody

– Zanieczyszczenia powietrza

Wielkość emisji zanieczyszczeń powietrza na terenie parku badana była w latach 1985-96 w ramach monitoringu technicznego oraz przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Zamościu. Największe przekroczenie dopuszczalnych norm dla

terenów specjalnie chronionych stwierdzono w zakresie opadu pyłu.

Badania skażenia metalami ciężkimi (Cd, Cu, Zn, Fe, Cr, Ni, Pb) na podstawie ich zawartości w mchach *Pleurozium schreberi* i *Hylocomium splendens* wykazały, że stopień skażenia RPN jest stosunkowo niski.

Pod względem skażenia siarką RPN zaliczony został do grupy parków słabo skażonych.

– Zanieczyszczenia wód

Wody powierzchniowe

Teren parku jest stosunkowo ubogi w wody powierzchniowe. Ogólna powierzchnia wód wynosi 51 ha, z czego 9 przypada na wody płynące, a 42 ha na sztuczne zbiorniki wodne. Jedyne na Wieprzu prowadzone są badania czystości wód. Jego wody w granicach RPN, wg badań WIOS należą do II klasy czystości pod względem wskaźników fizykochemicznych i hydrobiologicznych natomiast pod względem parametrów bakteriologicznych przynależą do klasy III lub często nie odpowiadają normom, głównie ze względu na wysoki poziom, zawiesiny ogólnej i Miana Coli.

Pozostałe ciek i zbiorniki wodne, z racji ich położenia, nie są narażone na bezpośrednie zanieczyszczenia.

Wody podziemne

Z przeprowadzonego bilansu obiegu wody w zlewni Wieprza wynika, że znaczna część opadów rocznych (672 mm) zasila wody podziemne (154 mm). Badania chemizmu wód wykazały, że płytkie wody czwartorzędowe (studnie kopane) zawierały podwyższone związki azotowe, fosforany, żelazo i kadm. Stwierdzono zanieczyszczenia bakteriologiczne (Miano Coli). Wody wgłębne charakteryzowały się lepszą jakością użytkowanej wody; zawartości żelaza i kadmu były na tym samym poziomie.

– Zagrożenia bilansu wodnego

Prowadzone na szeroką skalę, w latach 60 i 70 melioracje (odwodnienia) obszarów torfowiskowych, traktowanych wówczas jako nieużytki, doprowadziły do degradacji torfowisk w skali Polski i Europy. Działania te nie ominęły również terenów należących obecnie do RPN. Na przełomie lat 60/70 odwodniono znaczną część obszaru bagien i torfowisk wysokich w międzyrzeczu strumieni Swierszcza i Szumu, poprzez wykopanie sieci rowów melioracyjnych. Spowodowało to murszenie torfu wskutek obniżenia poziomu wód gruntowych i zmianę szaty roślinnej z jednej strony oraz zwiększenie erozji dennej strumieni i drenażu sąsiednich terenów z drugiej. Od połowy lat 90-tych podjęto działania renaturalizacyjne mające na celu przywrócenie naturalnego stanu tego terenu.

– Zagrożenia komunikacyjne

Przez teren parku przebiegają dwie linie kolejowe (w tym LHS) oraz szosy o dużym natężeniu ruchu lokalnego i tranzytowego. Stanowią one istotne zagrożenie dla przyrody parku powodując m. in: przerwanie łączności biologicznej ekosystemów parku, płoszenie i zabijanie zwierząt, hałas, spaliny, skażenie metalami ciężkimi gleb i roślin, zasolenie, podwyższenie pH gleb chemicznymi środkami utrzymania dróg, ułatwienie niekontrolowanej penetracji terenu, wnikanie roślin synantropijnych.

– Zagrożenia atmosferyczne

Okolice Zwierzynca charakteryzują się dużą liczbą (dochodzącą do 26 rocznie) burz atmosferycznych, którym często towarzyszą opady gradu. Tereny te leżą bowiem na obszarze jednego z kilku głównych tzw. szlaków gradowych w Polsce. Ulewnie deszcze i silne wiatry są powodem znacznych strat w drzewostanach parku. Od chwili powstania RPN, szkody powodowane przez czynniki abiotyczne wystąpiły aż dwadzieścia razy. Już na przełomie grudnia 1974 i stycznia 1975 r. wystąpiły szkody spowodowane przez huraganowe wiatry. Powtórzyły się one jeszcze 14-krotnie w latach 1979, 1981, 1983, 1989, 1991, 1995, 1996, 1997 (w niektórych dwukrotnie). Spowodowane uszkodzenia to 67 140 m³ drewna głównie Jd i Bk, udział tego ostatniego gatunku wzrastał w sytuacji wystąpienia szkód łącznie.

Sniegołomy w tym okresie wystąpiły 5-krotnie: w latach 1985, 1986, 1991 i 2-krotnie największe w 1999 r. Łącznie, zatem w okresie istnienia parku powstałe szkody, spowodowane przez te dwa czynniki oszacowano na ca 153 907 m³. Ww. szkody od wiatru, śniegołomy o wymiarze klęskowym stanowią bardzo duże zagrożenie dla stabilności drzewostanów parku.

Skazenie promieniotwórcze

Prowadzone w latach dziewięćdziesiątych badania zawartości radioaktywnego C137 w mchach *Pleurozium schreberi* z parków narodowych Polski wykazały, że w RPN była ona około 10-krotnie niższa od najbardziej zanieczyszczonych parków. Podobne wyniki dały badania zawartości cezju w próbkach podgrzybka brunatnego z terenu Polski, wykonane przez Instytut Fizyki Jądrowej w Krakowie.

Kwaśne deszcze

Badania odczynu opadów atmosferycznych na terenie RPN w 1999 r. wykazały, że waha się on w granicach od 3,8 do 5,4 pH. Wartości te znacząco przekraczają wartość graniczną pH = 5,6 co sugeruje, że na terenie RPN występują kwaśne deszcze.

Monitoring przyrodniczy i techniczny prowadzony w RPN

Monitoring przyrody nieożywionej i gleb

W ramach monitoringu prowadzone są obserwacje na stacji meteorologicznej w RPN.

Wykaz pomiarów i obserwacji obejmuje pomiary: ciśnienia atmosferycznego, temperatury powietrza, temperatury gruntu, pomiary wilgotności powietrza, opad atmosferyczny, grubość pokrywy śnieżnej; obserwacje innych zjawisk meteorologicznych.

Monitoring ekosystemów wodnych

Obejmuje on pomiary poziomu i stanu wód powierzchniowych zlewni górno Wieprza.

Śledzone są również zmiany poziomu wód gruntowych oraz wielkości drenażu ekosystemów torfowiskowych przez strumień Szum w obszarze źródłiskowym Szumu (obszar ochrony ścisłej – kontynentalne torfowiska wysokie i przejściowe Międzyrzeki).

7.7.2. Poleski Park Narodowy

Arkadiusz Iwaniuk (Poleski Park Narodowy)

Poleski Park Narodowy utworzono 1 maja 1990 roku na powierzchni 4813 ha, w 1994 roku powiększono do około 9648 ha, obecnie wynosi dokładnie 9761,92 ha. Poleski Park Narodowy stanowi jeden obręb ochronny podzielony na sześć obwodów ochronnych:

- Wola Wereszczyńska,
- Łowiszów,
- Orłów,
- Bubnów,
- Kochanowskie,
- Zbójno.

Każdy obwód ochronny podzielony jest na dwa obchody ochronne.

Park położony jest w obrębie Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, stanowiącego południową część Polesia Lubelskiego. Do czasu utworzenia Biebrzańskiego Parku Narodowego był jedynym w Polsce parkiem o charakterze wodno-torfowiskowym. W najcenniejszych fragmentach Parku występują gatunki typowe dla tundry, bądź lasotundry. Ich stanowiska są wysunięte najdalej na południowy zachód w Europie. Park powstał na bazie wcześniej istniejących rezerwatów torfowiskowych: „Durne Bagno”, „Jezioro Moszne”, „Jezioro Długie”, „Torfowisko Orłowskie”, „Bagno Bubnów”. Na tych obszarach występuje najwięcej rzadkich i cennych gatunków fauny i flory. Unikalna szata roślinna ekosystemów wodno-torfowiskowych to jeden z najcenniejszych walorów PPN. Szczególną osobliwością są torfowiska przejściowe powstałe przez zarastanie zbiorników wodnych. Ich trzon stanowi utrzymująca się na powierzchni wody roślinność, której zwarta masa wykształca kożuch zwany spleją. Na uwagę zasługują

również torfowiska nawęglanowe porastane roślinnością wapieniolubną i torfowiskową. Tuż obok, na niewielkich wyniesieniach zwanych grądzikami odnaleźć można gatunki preferujące siedliska suche. Licznie występują w Parku również torfowiska wysokie oraz niezwykle interesujące formacje leśne utworzone na obszarach podmokłych, jak bory bagienne, brzeziny bagienne i olsy. Spośród niemal tysiąca gatunków roślin naczyniowych występujących w PPN na szczególną uwagę zasługują: brzoza niska, wierzbapapońska, wierzbaborówkolistna, turzycastrunowa, torfowia i bagienna, gnidosz królewski, rosiczki, bagnica torfowa, aldrowanda pęcherzykowata. Równie bogata jest fauna PPN. Najlepiej poznane są kręgowce, z których najciekawsze to: strzebla przekopowa, ropucha paskówka, żółw błotny, orzeł bielik, orlik grubodzioby, orlik krzykliwy, błotniak zbożowy, błotniak popielaty, żuraw, brodziec krwawodzioby, brodziec samotny, kulik wielki, cietrzew, bocian czarny, sowa błotna, puchacz, wodniczka, łosć, wydra, bóbr. Większość zwierząt występujących na terenie PPN to gatunki rzadkie, których liczebność związana jest ściśle z występowaniem terenów bagiennych i rozlewisk. Stałe kurczenie się, w wyniku gospodarczej działalności człowieka, powierzchni bagien i torfowisk stanowiło główne zagrożenie przyrody regionu. Utworzenie Poleskiego Parku Narodowego stworzyło warunki do podjęcia działań ochronnych. Ważniejszymi prowadzonymi lub będącymi na ukończeniu zadaniami PPN z zakresu ochrony przyrody i środowiska są:

- przebudowa drzewostanów Poleskiego Parku Narodowego,
- restytucja bobra europejskiego,
- ocena stanu liczebności populacji żółwia błotnego na terenie Poleskiego Parku Narodowego i jego czynna ochrona,
- poprawa stosunków wodnych na większości chronionego obszaru, szczególnie w rejonie Bagna Bubnów i „Stawów Pieszowskich”,
- czynna ochrona obszarów otwartych.

Swoją rzeźbę terenu zawdzięcza Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie działalności lodowca i wód polodowcowych. Po ustąpieniu ostatniego zlodowacenia istniało na tym terenie zastoisko polodowcowe. Powolny odpływ wód wynikający z płaskości terenu przyczynił się do powstania licznych torfowisk oraz zbiorników wodnych, nierzadko o astatycznym charakterze i zmiennej powierzchni. Stała obecność wody oraz położenie na granicy krain fizjograficznych przyczyniły się do wytworzenia niezwyklej różnorodności biologicznej. Stan naturalny środowiska utrzymał się dosyć długo, stosunki wodne Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego rozpoczęto przekształcać dopiero w połowie XIX wieku. Pierwsze prace miały charakter lokalny i nie wpływały zasadniczo na ogólne warunki hydrologiczne. Dopiero wielkie projekty i przedsięwzięcia związane

z budową kanału Wieprz-Krzna oraz melioracja Krowiego Bagna zmieniły w sposób zasadniczy charakter przyrodniczy regionu. Obniżenie zwierciadła wód gruntowych i powierzchniowych spowodowało wypływanie, zarastanie i zanikanie jezior, rozlewisk, torfianek i innych zbiorników. Przesuszenie gruntów przyczyniło się do murszenia torfów i degradacji gleb organicznych. Roślinność torfowiskowa ustępowała miejsca formacjom leśnym. Dalszymi skutkami było zmniejszenie ilości i powierzchni łągowisk i żerowisk licznych gatunków zwierząt związanych z siedliskami podmokłymi. Skurczyły się populacje rzadkich i cennych gatunków.

W całej złożoności stosunków ekologicznych Polesia Zachodniego warunki wodne są kluczowym czynnikiem decydującym o specyfice przyrody regionu. Ich zmiana powoduje reakcję łańcuchową, której ostateczne efekty są trudne do przewidzenia. Zatrzymanie lub spowolnienie odpływu wód z terenów chronionych jest pierwszym, wyjściowym warunkiem do podejmowania jakichkolwiek dalszych działań. Jeden z problemów ochrony przyrody w PPN – przyspieszona sukcesja roślinności na tereny otwarte łąk i torfowisk wiąże się ściśle z obniżeniem poziomu wód. W torfowisku, które zostało choćby na krótki, np. kilkuletni okres przesuszone inicjuje się szereg niekorzystnych procesów. Następuje murszenie torfu i uwalnianie składników pokarmowych, podłoże zostaje przewietrzane, kwaśny odczyn zneutralizowany. Takie warunki umożliwiają wzrost drzew (głównie brzozy). Zacienienie powierzchni gleby oraz silna transpiracja pogłębiają niekorzystną sytuację roślin torfowiskowych. Niedostatek światła, wody, niekorzystny odczyn oraz konkurencja innych roślin powodują przekształcenie specyficznej biocenozy w zespół dość pospolity. Aby ratować lub renaturalizować taki zdegradowany ekosystem należy nie tylko przywrócić dawne stosunki wodne, ale i podjąć czynne działania, np. usuwanie zadrzewień i zakrzewień. Takie prace prowadzono w ramach eksperymentu, a obecnie są kontynuowane jako element ochrony czynnej.

Niezwykle ważna i interesująca jest aktywna ochrona żółwia błotnego rozpoczęta w latach 1992-96 tematem badawczym pt. „Ocena stanu liczebności populacji żółwia błotnego – *Emys orbicularis* (L.) na terenie Poleskiego Parku Narodowego i sposoby jego ochrony”. Wykonane prace badawcze pozwoliły na wstępną ocenę stanu populacji żółwia błotnego na terenie Poleskiego Parku Narodowego. W czasie prac terenowych schwytano i skatalogowano 72 osobniki żółwia błotnego. Żółwie występowały w rowach i kanałach melioracyjnych, torfiankach, jeziorach i ciekach. Występuje tu jedna z licznějších populacji żółwia błotnego w Polsce (obok populacji Sobiborskiego Parku Krajobrazowego). Głównym zagrożeniem dla żółwia błotnego są zmiany siedliskowe. Osuszenie bagien i torfowisk spo-

wodowało zniszczenie biotopu żółwia błotnego, znikły śródleśne bagienka, rozlewiska oraz olsy stanowiące miejsca przebywania młodych żółwi. Niewielkie piaszczyste wyniesienia otoczone bagnami, stanowiły doskonałe miejsca lęgowe żółwi, a ich niedostępność zapewniała ochronę przed drapieżnikami. Po osuszeniu bagien lęgowiska są penetrowane przez drapieżniki, bardzo często złożone jaja oraz młode żółwie są zjadane przez lisy, jenoty i kuny. Skutkiem przedstawionych zmian siedliskowych jest niekorzystna struktura wiekowa populacji. Utrzymywanie się takiej sytuacji może doprowadzić w przyszłości do stopniowego, powolnego jej wymierania.

Zwiększenie liczebności populacji żółwia błotnego i zapobieżenie wymarciui gatunku zostanie osiągnięte przez podjęcie szeregu działań, wśród których najważniejsze to:

- powstrzymanie niszczenia biocenoz zamieszkanych obecnie przez żółwie oraz renaturalizacja dawnych siedlisk,
- odtworzenie oraz ochrona stref lęgowych,
- ograniczenie presji ze strony drapieżników przez zabezpieczenie miejsc lęgowych,
- ograniczenie antropopresji (gospodarka rolna, pobór piasku na gruntach prywatnych stanowiących jednocześnie miejsca lęgowe żółwia),
- restytucję populacji osobnikami pochodzącymi z hodowli (opartej wyłącznie na miejscowym materiale genetycznym).

Głównym efektem przeprowadzonych działań będzie zwiększenie liczebności oraz odmłodzenie populacji żółwia błotnego na terenie Poleskiego Parku Narodowego.

- lasy osób fizycznych o powierzchni 195 841 ha,
- lasy wspólnot gruntowych o powierzchni 9 488 ha,
- lasy spółdzielni o powierzchni – 334 ha,
- lasy kościołów i związków wyznaniowych – 341 ha.

Lasy województwa położone są na terenie dwu krain przyrodniczo-leśnych i siedmiu dzielnic (podział dokonany według obowiązujących „Zasad Hodowli Lasu” – PWRL, Warszawa 1998 r.), tj.:

Kraina IV „Mazowiecko-Podlaska”

- Dzielnic 5 – „Niziny Podlaskiej i Wysoczyzny”
- Dzielnic 6 – „Polesia Lubelskiego”
- Dzielnic 7 – „Wyżyny Wschodnio-Lubelskiej”

Kraina VI „Małopolska”

- Dzielnic 4 – „Wyżyny Zachodnio-Lubelskiej”
- Dzielnic 5 – „Roztocza”
- Dzielnic 10 – „Niziny Sandomierskiej”
- Dzielnic 11 – „Wyżyny Sandomierskiej”

Lesistość województwa lubelskiego wynosi 21,90%, przy lesistości kraju wynoszącej 28,10%.

W granicach administracyjnych województwa lubelskiego lasami państwowymi zarządza Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Lublinie, która zasięgiem swojego działania obejmuje województwo lubelskie (bez Starostwa Łuków) oraz w niewielkim zakresie województwo mazowieckie (Nadleśnictwo Sarnaki) i województwo podkarpackie (Nadleśnictwo Rudnik, Rozwadów, Buda Stalowska i część Janowa Lubelskiego). Zasięg działania Nadleśnictw RDLP w Lublinie, uwzględniający podział administracyjny, przedstawiono graficznie na mapie województwa.

7.8. Gospodarka leśna

(Materiał Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Lublinie)

Józef Łobocki (Lubelski Urząd Wojewódzki w Lublinie)

7.8.1 Charakterystyka lasów

Ogólna powierzchnia lasów województwa lubelskiego wynosi 551 149 ha, co stanowi 6,1% powierzchni wszystkich lasów kraju.

Pod względem form własności w charakteryzowanej powierzchni lasów wyróżnia się lasy publiczne o powierzchni 342 466 ha, w tym:

- lasy pozostające w zarządzie Lasów Państwowych o powierzchni 317 939 ha,
- lasy Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa o powierzchni 3 251 ha,
- lasy parków narodowych o powierzchni 18 241 ha,
- lasy innych zarządów o powierzchni 3 035 ha, oraz lasy nie stanowiące własności Skarbu Państwa (208 679 ha), wśród których wyróżnia się:

7.8.2. Charakterystyka lasów państwowych zarządzanych przez Regionalną Dyrekcję Lasów Państwowych w Lublinie

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Lublinie zarządza lasami Skarbu Państwa o łącznej powierzchni 419,1 tys. ha na obszarze trzech województw: lubelskiego, części podkarpackiego i mazowieckiego.

Ponadto w zasięgu działania RDLP w Lublinie znajduje się 231,5 tys. ha lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa.

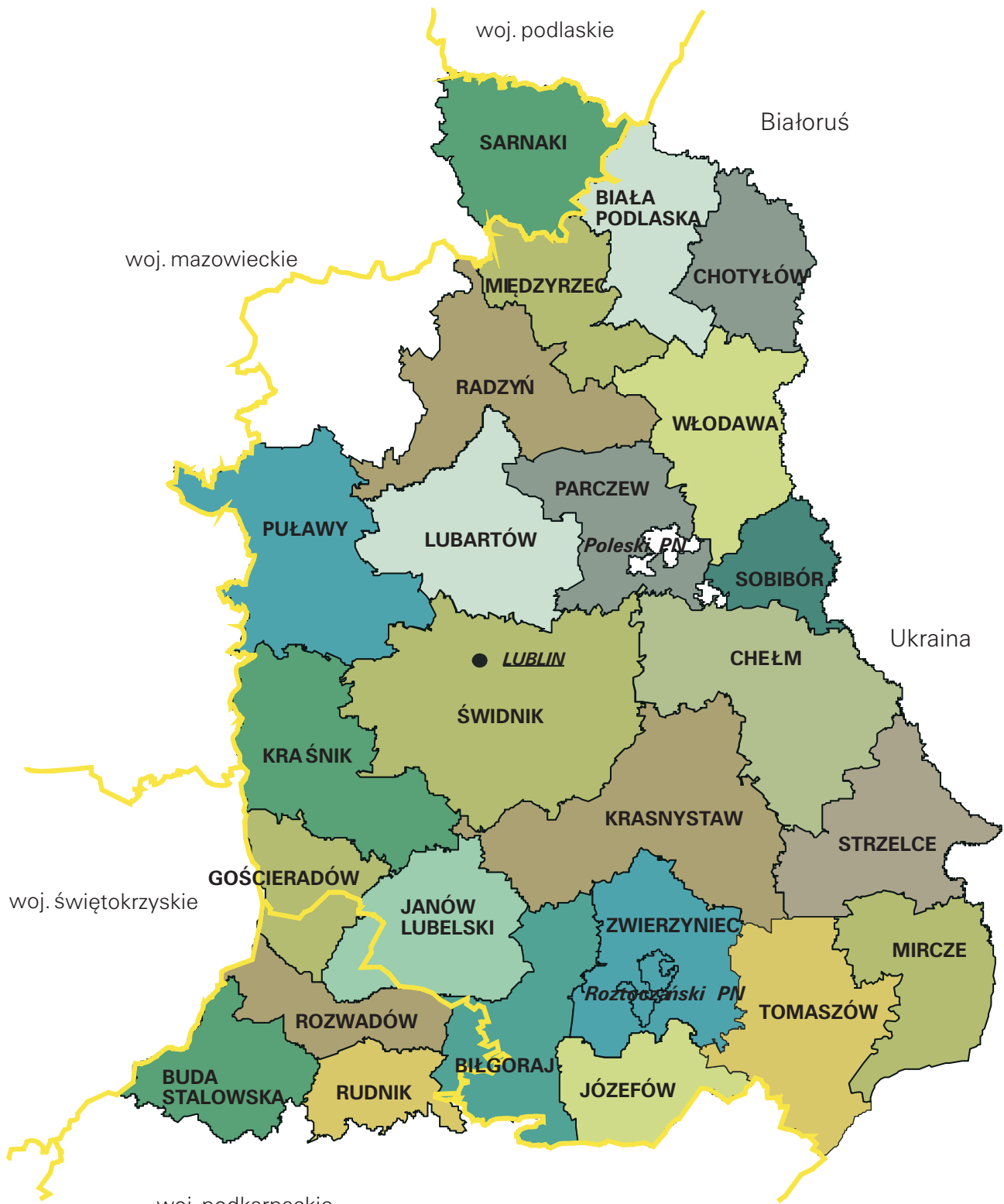
W granicach działania RDLP lesistość wynosi 23%. Lasy RDLP w Lublinie charakteryzują się dużym zróżnicowaniem pod względem rozmieszczenia i wielkości kompleksów. Największe kompleksy leśne to: Lasy Puszczy Solskiej, Lasy Janowskie, Lasy Roztocza, Lasy Strzeleckie, Lasy Sobiborsko-Włodawskie, Lasy Kozłowieckie. W skład RDLP wchodzi 25 nadleśnictw oraz Zakład Transportu i Spedycji w Kraśniku. Średnia powierzchnia nadleśnictwa wynosi 16,7 tys. ha.

Województwo Lubelskie

ZASIĘG DZIAŁANIA NADLEŚNICTW LASÓW PAŃSTWOWYCH RDLP LUBLIN

Mapa 13. Zasięg działania nadleśnictw Lasów Państwowych RDLP Lublin

Legenda:

- granice województw
- granice nadleśnictw

Mapa 14. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Lublinie

Tabela 2. Lasy zarządzane przez Regionalną Dyрекję Lasów Państwowych w Lublinie

Lp.	Województwo	Powierzchnia lasów ogółem w ha	%
1	Lubelskie	326 471	77,9
2	Podkarpackie	75 805	19,6
3	Mazowieckie	10 168	2,5
Ogółem		419 082	100
w tym powierzchnia leśna		399 715	X

Powierzchnię lasów Regionalnej Dyrekcyj Lasów Państwowych w Lublinie w województwach lubelskim, mazowieckim, podkarpackim przedstawia tabela 2 i wykres 1.

Klimat obszaru RDLP w Lublinie jest zróżnicowany i zaliczony w części północnej (Polesie Lubelskie, Podlasie, Małe Mazowsze) do strefy umiarkowanej – przejściowej, na południu (Kotlina Sandomierska, Roztocze) do strefy podgórskich nizin i kotlin, wykazuje zróżnicowanie w zależności od położenia danego obszaru nad poziomem morza. Roczna ilość opadów waha się od 500-600 mm w rejonach północnych, do 700-800 mm na południu (Roztocze).

Również geomorfologicznie teren RDLP wykazuje znaczne zróżnicowanie: od szerokich równin na północny po wzniesienia Wyżyny Lubelskiej i Roztocza na południu, o wysokościach powyżej 300 m n p m.

Zróżnicowane warunki klimatyczne i glebowe wpłynęły na wykształcenie się różnego typu siedlisk. Siedliska borowe zajmują 197,9 tys. ha (49,5%), lasowe 179,8 tys. ha (50,5%). Udział procentowy poszczególnych typów siedlisk przedstawia rys. 2.

Drzewostany są zróżnicowane pod względem składu gatunkowego. Dominującym gatunkiem jest sosna, która zajmuje 69,9% powierzchni drzewostanów. Pozostałe gatunki lasotwórcze to: dąb, brzoza, olsza, buk, jodła, jawor, jesion, topola i osika. Ich procentowy udział przedstawia rys. 3. Przeciętny wiek drzewostanu wynosi 56 lat, a średni roczny przyrost kształtuje się na poziomie 3,61 m³/ha.

Zagospodarowanie lasów

Podstawowym i najważniejszym celem hodowli lasu jest uzyskanie drzewostanów o najlepszych cechach genetycznych i jakościowych odpornych na czynniki biotyczne (owady, grzyby itp.) i abiotyczne (wiatry, zanieczyszczenia powietrza, śnieg, itp.).

Przyjęty do realizacji w lasach państwowych „Program zachowania leśnych zasobów genowych i hodowli selekcyjnej drzew leśnych w Polsce na lata 1991-2010” stawia sobie za cel stworzenie wyselekcjonowanej bazy nasiennej oraz uzyskanie odnowień których pochodzenie i jakość jest znana genetycznie. W RDLP w Lublinie w ramach realizacji tego programu wybrano 917 ha wyłączonych drzewostanów

nasiennych i 11170 ha gospodarczych drzewostanów nasiennych oraz założono 58 ha plantacji nasiennych i plantacyjnych upraw nasiennych.

RDLP w Lublinie posiada własną wyluszcarnię nasion w Zwierzyńcu, która pełni również funkcję przechowalni nasion. Przy Nadleśnictwie Biłgoraj działa Stacja Oceny Nasion prowadząca badania i ocenę nasion drzew i krzewów leśnych.

Produkcja sadzonek w Dyrekcyj prowadzona jest w 125 szkółkach o łącznej powierzchni 198 ha, w tym na terenie województwa lubelskiego w 108 szkółkach na powierzchni 163 ha. W ostatnich latach propagowana jest produkcja w małych szkółkach podokapowych, gdzie warunki wzrostu młodych drzewek zbliżone są do warunków mikroklimatu leśnego. Tak wyhodowane sadzonki charakteryzują się lepszą jakością i zdrowotnością. Łączna produkcja sadzonek w 1999 r. wynosiła 75 mln szt., w tym gatunki liściaste 46 mln szt. (60%).

Produkcja szkółkarska w całości pokrywa zapotrzebowanie na sadzonki do odnowień i zalesień w lasach państwowych i prywatnych, zaś nadmiary sprzedawane są innym odbiorcom.

W 2000 r. zostanie wysadzonych ok. 22 mln szt. sadzonek w lasach państwowych oraz ok. 10 mln szt. w lasach prywatnych.

Przyjęty przez Rząd RP „Krajowy Program Zwiększenia Lesistości” przewiduje wzrost udziału lasów w powierzchni kraju do 30% w 2020 roku i do 33% w roku 2050. Program ten realizowany jest poprzez zalesienia gruntów marginalnych, nieprzydatnych do produkcji rolnej.

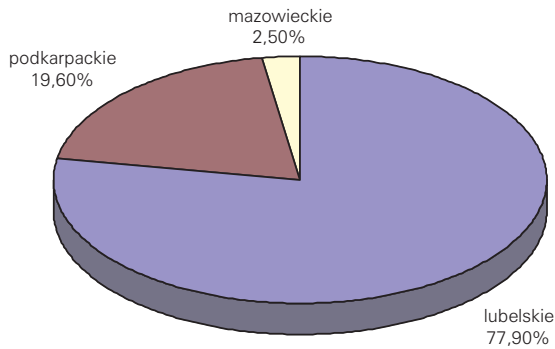
W 1999 roku w skali kraju zalesiono i odnowiono ok. 59 tys. ha; w tym ok. 12 tys. ha gruntów polnych. W RDLP Lublin zalesiono i odnowiono łącznie 2 284 ha, w tym 407 ha gruntów polnych.

W roku 2000 planuje się zalesienia gruntów polnych na pow. 244 ha i około 2000 ha odnowień (ponownego wprowadzenia drzew leśnych). Wielkość tych prac uzależniona jest od przekazywania gruntów przeznaczonych do zalesień np. przez Agencję Własności Rolnej Skarbu Państwa.

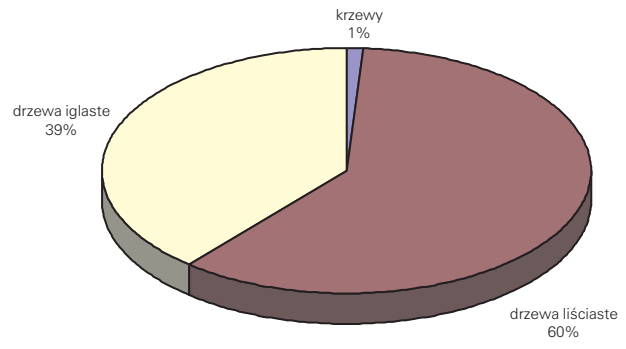
Ochrona lasu

Pomimo, że lasy Lubelszczyzny należą do najzdrowszych w skali kraju, to narażone są na działanie szeregu czynników natury biotycznej i abiotycznej, powodujących znaczne nieraz szkody. Spośród czynników przyrody nieożywionej największe znaczenie w roku 1999 posiadały obfite opady śniegu jakie nawiedziły drzewostany naszego regionu. Szkody w drzewostanach, głównie o charakterze złomów, w skali RDLP oszacowano na ok. 300 tys. ha. Najbardziej ucierpiał nadleśnictwa: Józefów, Strzelce, Tomaszów i Zwierzyniec.

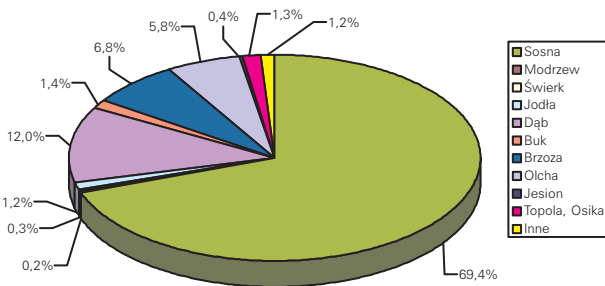
Z czynników przyrody ożywionej największe znaczenie posiadają szkodliwe owady z grupy foliofagów, których nasilenie występowania spowodowa-

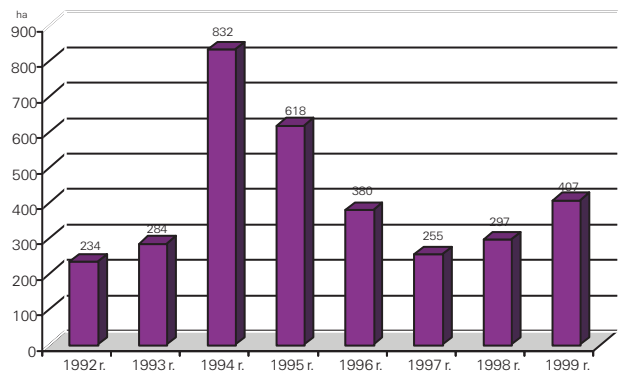
Rys. 1. RDLP w Lublinie a podział administracyjny kraju

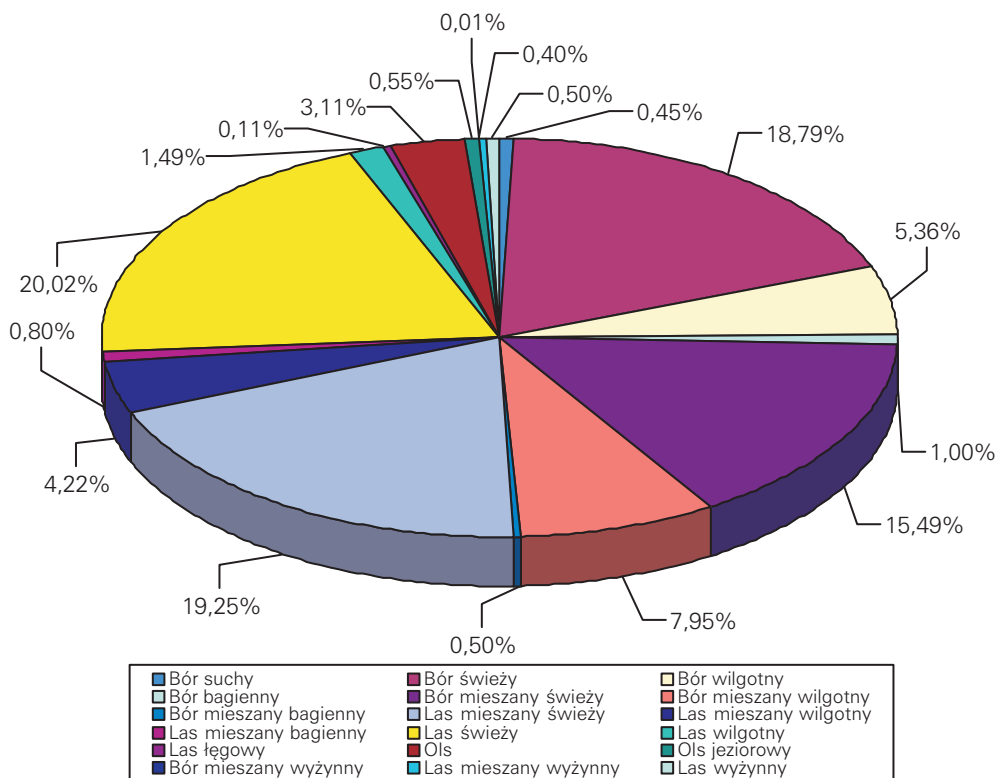
Rys. 4. Struktura produkcji sadzonek w szkółkach leśnych RDLP

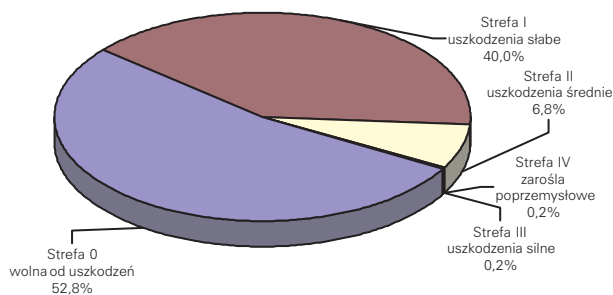
Rys. 3. Udział procentowy gatunków lasotwórczych w drzewostanach RDLP

Rys. 5. Zalesienia gruntów porolnych w RDLP Lublin w latach 1992-1999

Rys. 2. Udział procentowy poszczególnych typów siedliskowych na terenie RDLP

Rys. 6. Udział procentowy stref uszkodzeń przemysłowych w drzewostanach RDLP

to konieczność chemicznego ograniczania ich populacji na powierzchni 1578 ha. Występowanie szeliniaka sosnowca spowodowało szkody w areale upraw równym 500 ha, szkody powodowane przez zwierzynę płową wystąpiły na powierzchni ponad 6 tys. ha, zaś patogeny grzybowe powodujące choroby drzew spowodowały konieczność przeprowadzenia zabiegów ochronnych na powierzchni około 1 550 ha.

Lasy w RDLP Lublin narażone są na ujemne oddziaływanie czynników antropogenicznych, w tym zanieczyszczeń powietrza. Lasy z objawami uszkodzenia zajmują pow. 184538 ha, tj. 48% w tym:

- strefa I uszkodzeń słabych – 155 860 ha,
- strefa II uszkodzeń średnich – 27 114 ha,
- strefa III uszkodzeń silnych – 926 ha,
- strefa IV uszkodzeń zarośli poprzemysłowych – 638 ha.

Ochrona przyrody

Najcenniejsze pod względem przyrodniczym tereny i pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej objęte zostały różnymi formami ochrony. W lasach państwowych woj. lubelskiego jest 63 rezerwaty przyrody; w tym 31 leśnych, 2 leśno-historyczne, 4 torfowiskowe, 9 wodno-torfowiskowych, 6 faunistycznych, 5 krajobrazowych, 4 stepowe, 1 florystyczny, 1 geologiczny. Ochrona ścisła obowiązuje w 4 rezerwach.

Lasy państwowe woj. lubelskiego wchodzi w skład 17 parków krajobrazowych, 16 obszarów chronionego krajobrazu. Powstał 1 zespół przyrodniczo-krajobrazowy, 1185 użytków ekologicznych i ponad 300 pomników przyrody. Stanowiska rzadkich zwierząt objęte są ochroną strefową.

Głównym elementem Polskiej Polityki Kompleksowej Ochrony Zasobów Leśnych są Leśne Kompleksy Promocyjne. Leśny Kompleks Promocyjny „Lasy Janowskie” został powołany w 1994 r na obszarze Nadleśnictwa Janów Lubelski. Jest on jednym z dziesięciu LKP funkcjonujących obecnie w Polsce. Położony jest w dwu województwach: lubelskim i podkarpackim. W zakresie gospodarki leśnej podstawowym celem LKP Lasy Janowskie jest hodow-

la drzewostanów sosnowych w oparciu o miejscową bazę nasienną ekotypu tzw. sosny puszczańskie i także maksymalne wykorzystanie jej zdolności do odnowień naturalnych. Kolejne zadania to rozszerzenie powierzchni występowania jodły, renaturalizacja siedlisk leśnych na siedliskach wilgotnych, poprawa stosunków wodnych poprzez retencjonowanie wody. Wprowadza się tu rozwiązania mające na celu uzyskanie równowagi między gospodarczym wykorzystaniem lasów, a zachowaniem walorów przyrodniczych oraz ich przywracaniem.

Podobnie jak w innych LKP ważną funkcją jest działalność szkoleniowo-edukacyjna prowadzona w oparciu o Ośrodek Edukacji Ekologicznej przy

Tabela 3. Podstawowe wskaźniki charakteryzujące lasy w RDLP Lublin i województwie lubelskim

Wyszczególnienie	RDLP w Lublinie	w tym woj. lubelskie
Powierzchnia /ha/ w tym: pow. leśna pow. nieleśna	419 082 ha 399 716 ha 19 366 ha	32 6471 ha 313 742 ha 12 729 ha
Średni wiek drzewostanów	56 lat	56 lat
Średni zapas	208 m ³	205 m ³ /ha
Średni przyrost roczny	3,61 m ³ /ha	3,61 m ³ /ha
Wyłączone drzewostany nasienne	917 ha	881 ha
Gospodarcze drzewostany nasienne	11 170 ha	8 890 ha
Plantacje nasienne	58 ha	58 ha
Powierzchnia szkółek	198 ha	163 ha
Odnowienia	2 285 ha	1 897 ha
Zalesienia	408 ha	380 ha
Pielęgnowanie lasu w tym:	28 559 ha	23 134 ha
Pielęgnowanie gleby	6 982 ha	5 666 ha
Czyszczenia wczesne	4 786 ha	4 108 ha
Czyszczenia późne	4 825 ha	4 041 ha
Wprowadzanie podszytów	770 ha	636 ha
Trzebieże wczesne	11 196 ha	8 683 ha

Tabela 4

Ochrona przyrody	RDLP w Lublinie	w tym województwo lubelskie
Rezerwaty przyrody	69 szt. 9610 ha	63 szt. 9058 ha
Leśny Kompleks Promocyjny	31578 ha	22388 ha
Parki krajobrazowe	17 szt. 104436 ha (pow. LP)	17 szt. 100100 ha (pow. LP)
Obszary chronionego krajobrazu	16 szt. 53529 ha (pow. LP)	16 szt. 51624 ha (pow. LP)

Nadleśnictwie Janów Lubelski. Zorganizowano tu wystawę prezentującą przyrodę Lasów Janowskich, w terenie urządzono ścieżkę przyrodniczą i przyrodniczo-leśną umożliwiającą poznanie zagadnień związanych z ochroną przyrody i problemami nowoczesnej gospodarki leśnej. Na obszarze LKP znajduje się sześć rezerwatów przyrody: „Jastkowice”, „Kacze błota”, „Lasy Janowskie”, „Imielty Ług”, „Szkłarnia”, i „Łęka” o łącznej powierzchni 4343ha, co stanowi 13,8% powierzchni nadleśnictwa.

Edukacja przyrodniczo - leśna realizowana jest również w pozostałych nadleśnictwach. Aktualnie funkcjonuje 23 ścieżki przyrodnicze (w tym 19 w woj. lubelskim) a dalszych 8 jest w fazie projektu.

Poza ww. formami ochrony w lasach państwowych wydzielane są lasy pełniące funkcje ochronne. W RDLP Lublin ich powierzchnia wynosi 173467 ha, co stanowi 43% powierzchni leśnej.

Od 1998 roku realizując postanowienia ustawy o lasach z dnia 28 września 1991 roku (Dz.U. 101 z późn. zm.), łącznie z pracami urządzania lasu opracowywane są programy ochrony przyrody w nadleśnictwach. Programy takie opracowane są już dla 4 nadleśnictw (Chełm, Parczew, Puławy i Sobibór), 8 jest w trakcie opracowywania. Programy ochrony przyrody w nadleśnictwie mają spełniać rolę edukacyjną i pomagać nadleśnictwom w prowadzeniu gospodarki leśnej w zgodzie z potrzebami ochrony przyrody.

7.8.3. Charakterystyka lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa

Lasy nie stanowiące własności Skarbu Państwa położone w granicach województwa lubelskiego zajmują powierzchnię 208 679 ha, co stanowi 37,86% powierzchni wszystkich lasów i stawia województwo lubelskie pod względem wielkości powierzchni lasów niepaństwowych na 2 miejscu w kraju po województwie mazowieckim, w którym powierzchnia l/n wynosi 323 215 ha.

Nadzór nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa

Nadzór nad gospodarką leśną w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa na podstawie art. 5 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. Nr 101, poz. 444 z późn. zm.), wykonuje wojewoda lub starostowie. Starostwa: Biała Podlaska, Biłgoraj, Chełm, Hrubieszów, Kraśnik, Krasnystaw, Lubartów, Opole, Parczew, Puławy, Radzyń Podlaski, Ryki, Świdnik, Tomaszów, Zamość prowadzą nadzór przy pomocy własnych służb d/s leśnictwa. Nadzór przy pomocy własnych służb wykonują starostowie na powierzchni 160984 ha, co stanowi 77,2% powierzchni wszystkich lasów niepaństwowych. Stawia to województwo lubelskie na pierwszym miejscu w kraju.

Głównymi przesłankami powołania przez byłych kierowników urzędów rejonowych, a obecnie starostów, własnych służb nadzoru nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa były m.in.:

- potrzeba zwiększenia skutecznego nadzoru w zakresie realizacji zadań ustawowych,
- eliminacja żmudnych negocjacji związanych z powierzeniem nadzoru, w tym brak możliwości zabezpieczenia „Lasom Państwowym” żądanych kwot za pełnienie nadzoru,
- dostosowanie obwodów nadzorczych do granic administracyjnych gmin i wsi (były zbyt częste przypadki nadzoru lasów w jednej gminie, a nawet wsi przez trzy nadleśnictwa, co wprowadzało dezinformację i utrudniało właścicielom współpracę ze służbami nadzoru),
- pełne powiązanie służb nadzoru z samorządami (dyżury, uzgodnienia, programowanie i realizacja zadań w zasięgu gminy, wsi),
- jednoznaczne ucytelnienie odpowiedzialności za realizację zadań,
- uproszczenie procedury decyzyjnej i egzekucyjnej,
- pełna dyspozycyjność własnych służb,
- zmniejszenie kosztów utrzymania i dostosowanie zadań do możliwości finansowania Skarbu Państwa i z budżetu Starostwa,
- bezpośrednia kontrola pracy własnych służb ds. leśnictwa, co zdecydowanie wpływa na ułatwienie wykonywanego nadzoru.

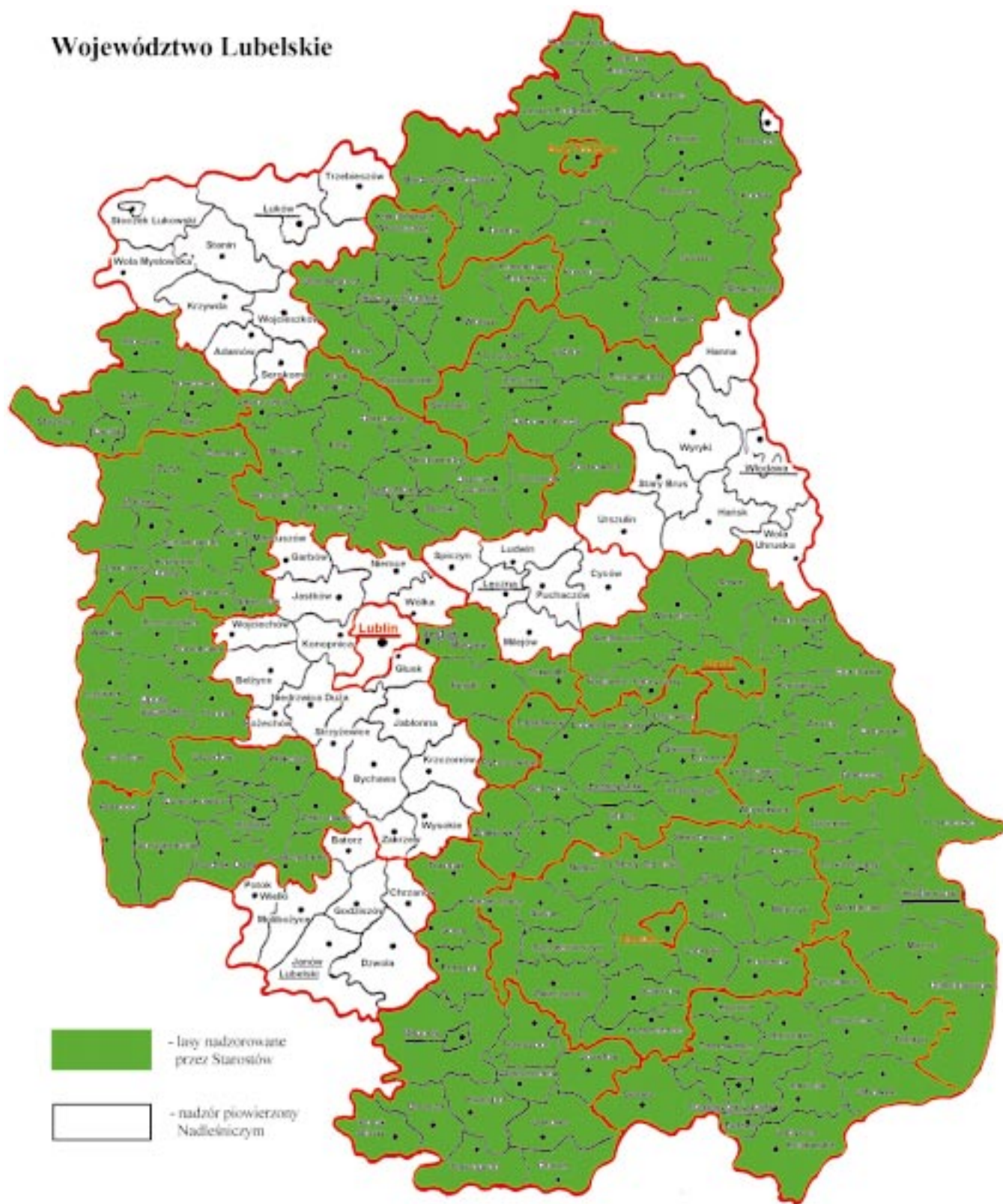
Nad pozostałą powierzchnią lasów (47 695 ha) nie stanowiących własności Skarbu Państwa, położonych w granicach administracyjnych województwa lubelskiego tj. powiatów Janów Lubelski, Łęczna, Lublin, Łuków i Włodawa, stanowiącą 22,8% powierzchni lasów niepaństwowych, starostowie powierzyli nadzór właściwie terenowo położonym nadleśnictwom i dyrekcji Poleskiego Parku Narodowego.

Sprawy wykonywania nadzoru regulowane są szczegółowo w porozumieniach zawieranych pomiędzy nadleśniczymi a starostami. Zakres nadzoru dotyczy wykonywania przez właścicieli w sposób prawidłowy zabiegów gospodarczych z hodowli lasu, wydawania decyzji nakazujących wykonanie określonych zadań gospodarczych, ustalenia rozmiaru i sposobu wykonywania zadań na podstawie stanu lasu, wyznaczanie drzew do wycięcia oraz legalizacja drewna. Graficzny zarys pełnionego nadzoru przedstawiono na mapie 15.

Plany urządzenia lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa

Podstawą do prowadzenia prawidłowej gospodarki w lasach bez względu na formę ich własności, a szczególnie w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa jest posiadanie pełnego i dokład-

Województwo Lubelskie

Mapa 15. Lasy nadzorowane przez starostów, nadzór powierzony nadleśnictwom

nego rozeznania jej potrzeb. Potrzeby te w sposób udokumentowany określają uproszczone plany urzędzenia lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa i inwentaryzacja stanu lasu.

Od dnia wejścia w życie ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. Nr 101, poz. 444 z późn. zm.) tj. od 1992 r. opracowane zostały w nowych granicach województwa lubelskiego uproszczone plany urzędzenia lasów na ogólną powierzchnię 84 053 ha, co stanowi 40,28% powierzchni wszystkich lasów niepaństwowych.

Wykonawstwo uproszczonych planów urzędzenia lasów w poszczególnych starostwach jest nierównomierne, a realizacja planów wyrażona w % powierzchni urzędzonej do powierzchni nadzorowanej lasów jest następująca: Hrubieszów (100%), Tomaszów (100%), Chełm (94%), Krasnystaw (94%), Lubartów (85%), Włodawa (77%), Łuków (70%), Opole (63%), Puławy (43%), Zamość (47%), Łęczna (31%), Ryki (30%), Kraśnik (29%), Biłgoraj (29%), Lublin (26%), Parczew (17%), Świdnik (12%), Biała Podlaska (8%), Radzyń Podlaski (2%), Janów Lubelski (0%).

W 1999 r. prace urzędzeniowe prowadzone były w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa położonych w granicach administracyjnych powiatu: Biała Podlaska, Biłgoraj, Krasnystaw, Opole Lubelskie, Puławy, Włodawa i Zamość, w wyniku czego opracowano uproszczone plany na powierzchnię 8 206 ha. Powierzchnię urzędzonych lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa przedstawiono na mapie 16.

Stosunkowo mała powierzchnia lasów objęta aktualną dokumentacją urzędzeniową w porównaniu do powierzchni objętych nadzorem przez starostów i nadleśniczych wynika z niewykonania przez byłych wojewodów postanowień art. 79 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach, tj. opracowania w okresie 5 lat od dnia wejścia w życie ustawy o lasach – nowych, uproszczonych planów urzędzenia lasów, zgodnie z wymogami określonymi w ustawie i rozporządzeniach Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa. Główną przyczyną zaistniałej sytuacji były:

- niedobory środków finansowych w budżetach Wojewodów w dziale 45 Leśnictwo,
- żmudne negocjacje z LP w zakresie opłacania wykonywanego nadzoru nad I/n,
- ograniczone możliwości korzystania z innych źródeł finansowania np. Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (na pomoc przy zalesieniach gruntów porolnych i opracowywanie uproszczonych planów urzędzenia lasów).

Realizacja zadań gospodarczych w lasach niepaństwowych

W lasach niepaństwowych położonych w granicach województwa lubelskiego w 1999 r. wykonane zostały zalesienia i odnowienia na powierzchni 1 036,29 ha, z tego na odnowienia sztuczne przypada powierzchnia 99,38 ha, na zalesienia gruntów rolnych w ramach zwiększania lesistości kraju – 936,91 ha. Na powierzchni 181,99 ha uznano odnowienia naturalne. Realizację zadań hodowlanych przedstawia mapa 17.

Pozyskanie drewna w lasach niepaństwowych w 1999 r. wyniosło 185 817 m³, w tym wywroty, złomy i śniegołomy stanowiły masę 22 832 m³ (ogółem drewno iglaste i liściaste). Z szacunkowych danych wynika, że do uprzątnięcia pozostały wywroty określone masą około 50 tys. m³. Wielkość szkód wyrządzonych w drzewostanach lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa przedstawia mapa 18.

Średnie pozyskanie drewna z 1ha w lasach niepaństwowych województwa wynosi 0,89 m³/ha, w powiatach oscyluje od 0,40 m³/ha w powiecie Łuków do 1,60 m³/ha w powiecie Zamość. Największe pozyskanie drewna w powiecie Zamość podyktowane było likwidacją szkód w drzewostanach (wywroty, złomy, śniegołomy).

Finansowanie zadań z zakresu leśnictwa w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa

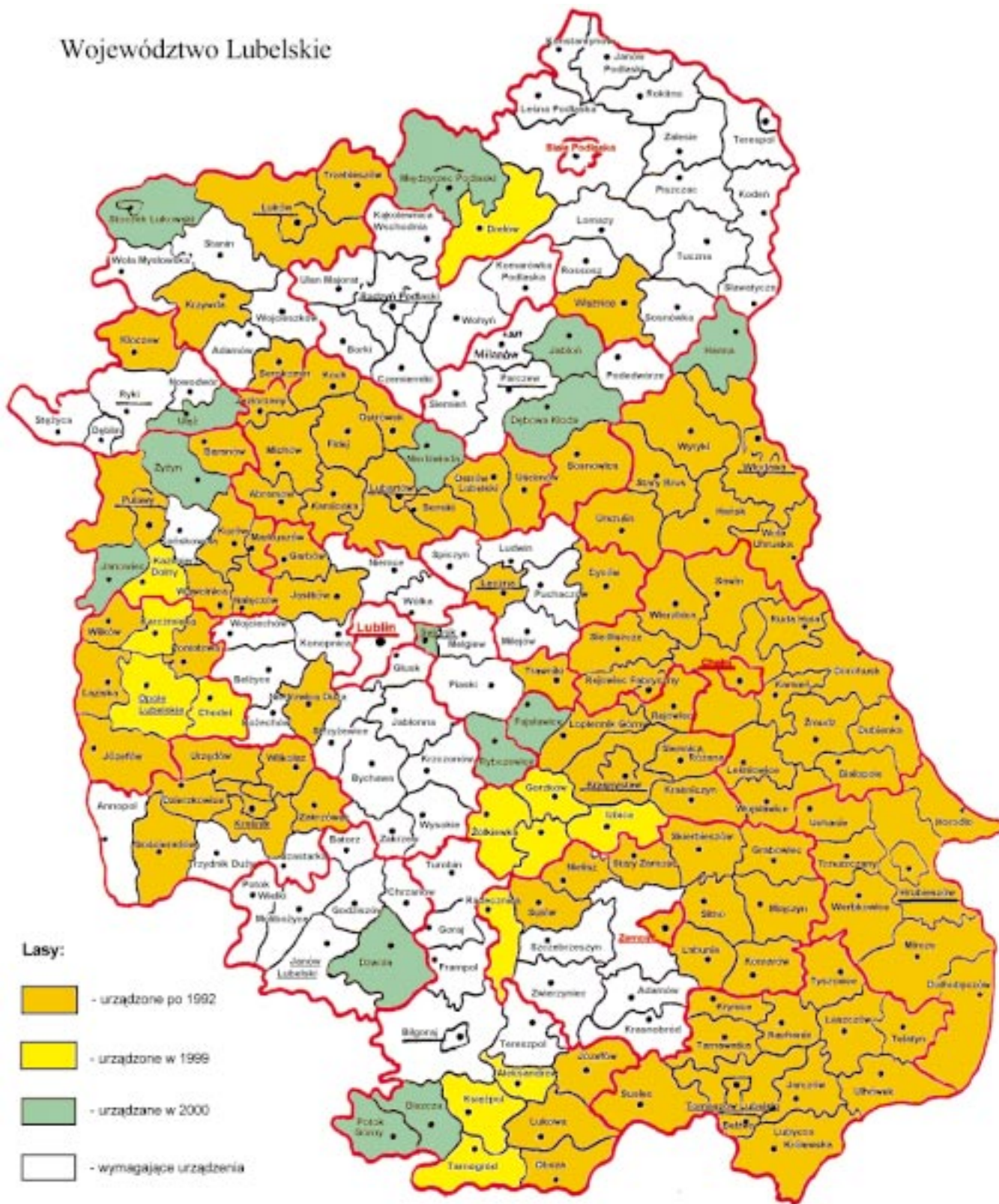
Ogółem budżet Wojewody działu 45 Leśnictwo – w 1999 r. wynosił 2212 tys. złotych, co dawało w przeliczeniu na jeden hektar nadzorowanej powierzchni kwotę 10,60 zł, łącznie z kosztami opracowania dokumentacji urzędzeniowej lasów oraz pomocą w formie dotacji przy zalesianiu lasów i zakupu wyposażenia dla służb.

Oprócz środków finansowych z budżetu państwa na wykonywanie zadań wynikających z postanowień ustawy o lasach, angażowane są środki z innych źródeł finansowania m.in. starostw, gmin, WFOŚiGW i Funduszu Leśnego przy Generalnej Dyrekcji Lasów Państwowych.

W 1999 r. środki finansowe z WFOŚiGW w wysokości 376 tys. zł wykorzystano w następujący sposób:

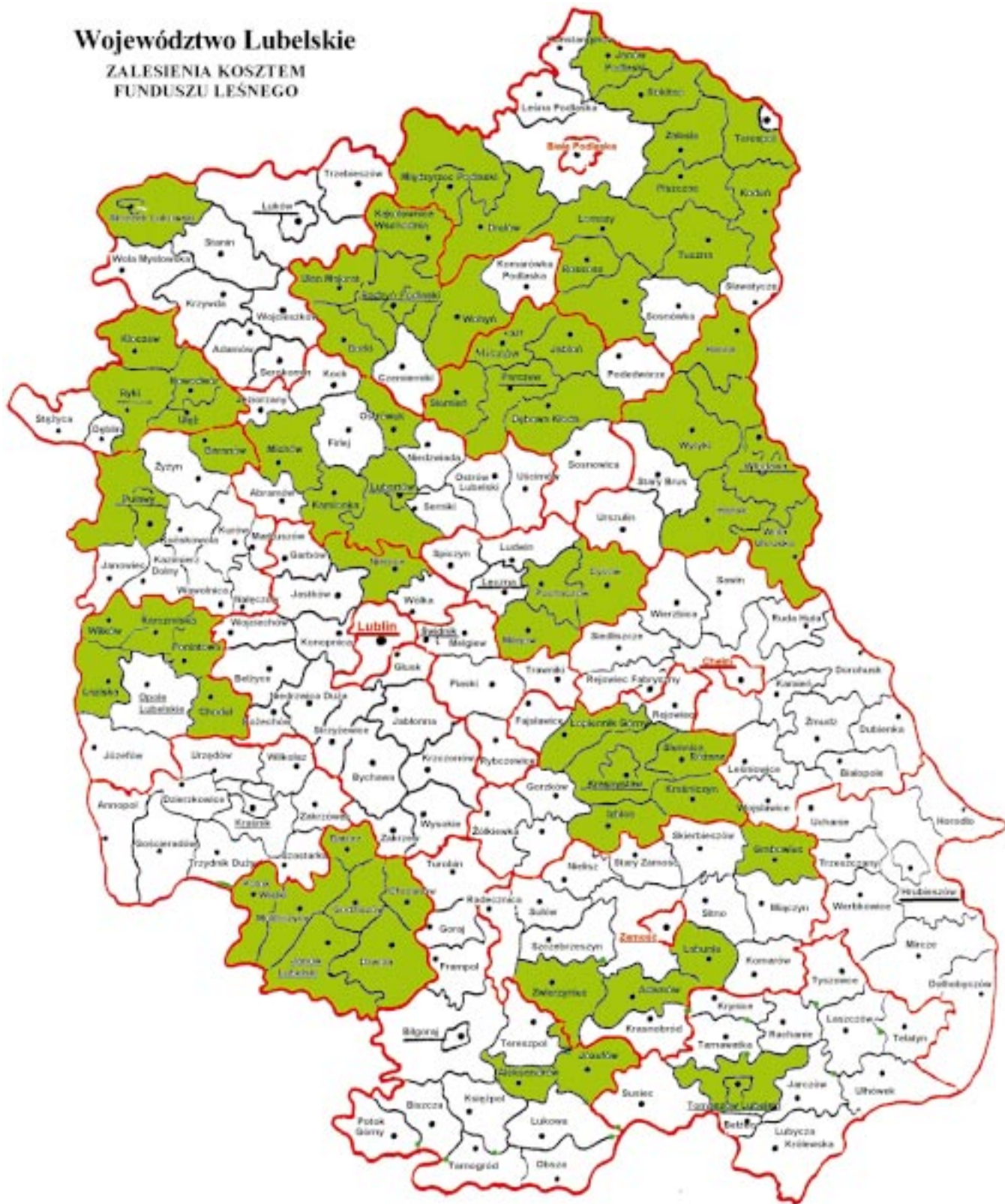
- na zalesienia gruntów nie przydatnych dla rolnictwa.
- na opracowanie uproszczonych planów urzędzenia lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa. Również z Funduszu Leśnego przy Dyrekcji GLP otrzymano i wykorzystano w 1999 r. środki finansowe na zalesianie gruntów nie przydatnych dla rolnictwa w kwocie 541 tys. zł. Rozmiar wykonywanych zadań hodowlanych, przydział i wykorzystanie środków finansowych z różnych źródeł finansowania (Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wod-

Województwo Lubelskie

Mapa 16. Lasy urządzone po 1992 r., w 1999 roku, w 2000 r., wymagające urządzenia

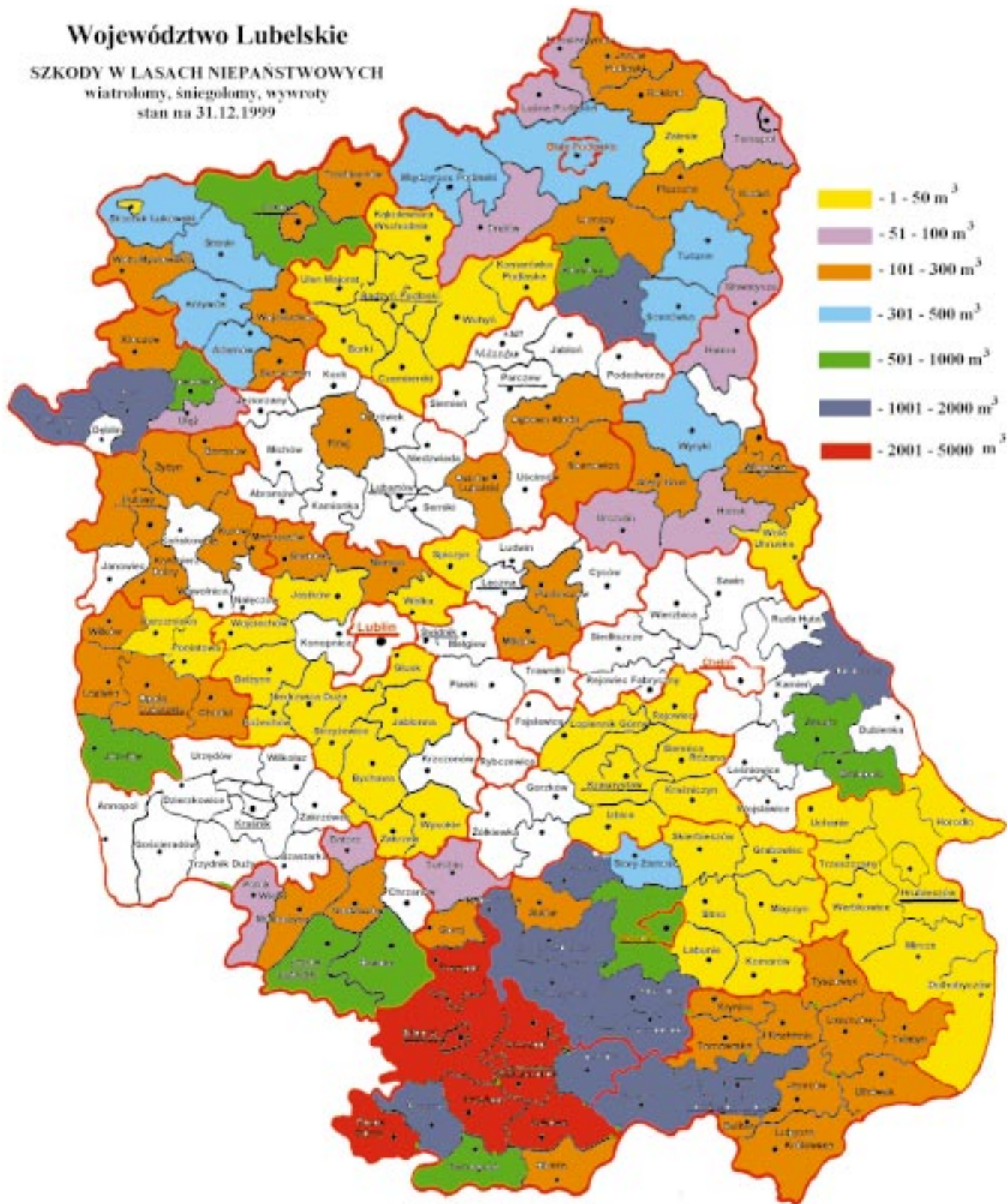
Województwo Lubelskie
ZALESIENIA KOSZTEM
FUNDUSZU LEŚNEGO

Mapa 17. Zalesienia kosztem Funduszu Leśnego

Województwo Lubelskie

SZKODY W LASACH NIEPAŃSTWOWYCH
wiatrolomy, śniegolomy, wyrwy
stan na 31.12.1999

Mapa 18. Szkody w lasach niepaństwowych

nej w Lublinie oraz Fundusz Leśny), świadczą o dobrej współpracy organów administracji rządowej i samorządowej z administracją Lasów Państwowych, pomimo, że organy administracji samorządowej wykonują ustawowo przypisany nadzór nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa na powierzchni ok. 160 tys. ha, co stanowi ok. 77% wszystkich lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa.

7.9. Gospodarka łowiecka

Łowiectwo w rozumieniu ustawy z dnia 13 października 1995 roku „Prawo Łowieckie” (Dz.U. Nr 147, poz.713; z późn. zm.) oznacza ochronę zwierząt łownych i gospodarowanie ich zasobami w zgodzie z zasadami ekologii oraz racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej i rybackiej. Racjonalna gospodarka łowiecka oparta na podstawach naukowych, nie ogranicza się do pozyskiwania zwierzyny (tj. polowań), lecz obejmuje całość zabiegów związanych z rozwojem zwierzostanu, poświęcając dużo uwagi hodowli zwierzyny. Współczesne łowiectwo ściśle wiąże się z innymi dziedzinami gospodarki człowieka, głównie z leśnictwem i rolnictwem. Środowisko życia zwierząt łownych jest równocześnie terenem zorganizowanych prac gospodarki leśnej lub rolnej. Interesy łowiectwa i wymienionych gałęzi gospodarki bywają ze sobą w kolizji. Przykładem tego rodzaju konfliktów są:

- sprzeczności występujące między potrzebami odnawiania i hodowli lasu a liczebnością populacji zwierząt łownych, wskutek wyrządzania szkód w uprawach leśnych przez zgryzanie pędów, spałowanie itp.;
- szkody w uprawach rolnych wyrządzane przez zwierzęta łowne.

Łowiectwo jest także integralnie związane z ochroną środowiska. Celem łowiectwa zgodnie z art. 3 ustawy „Prawo łowieckie” jest:

- ochrona, zachowanie różnorodności i gospodarowanie populacjami zwierząt łownych,
- ochrona i kształtowanie środowiska przyrodniczego na rzecz poprawy warunków bytowania zwierzyny,
- uzyskiwanie możliwie wysokiej kondycji osobniczej i jakości trofeów oraz właściwej liczebności populacji poszczególnych gatunków zwierzyny przy zachowaniu równowagi środowiska przyrodniczego,
- spełnianie potrzeb społecznych w zakresie uprawiania myślistwa, kultywowania tradycji oraz krzewienia etyki i kultury łowieckiej.

Gospodarka łowiecka ma charakter planowy. Prowadzona jest w obwodach łowieckich przez dzierżawców lub zarządców tych obwodów w oparciu o:

Tabela 5. Pozyskanie zwierzyny łownej w woj. lubelskim w drodze odstrzału i odłowu w roku gospodarczym 1998/99 oraz stan na dzień 31 marca 1999 r.

Gatunek zwierzyny	Odstrzał w sezonie 1998/99 [szt.]	Stan zwierzyny na dzień 31.03.1999 r. [szt.]
1	2	3
1. Łosie razem	51	238
a) byki	20	109
b) klempy	16	129
c) łoszaki	15	x
2. Jelenie razem	701	3 134
a) byki razem	279	1 347
I kl. wieku	195	716
II kl. wieku	60	448
III kl. wieku	24	183
b) łanie	285	1 787
c) cielęta	137	x
3. Daniele razem	21	163
a) byki razem	10	68
I kl. wieku	9	37
II kl. wieku	1	29
III kl. wieku		2
b) łanie	7	95
c) cielęta	4	x
4. Sarny razem	4 692	30 010
a) kozły razem	2 072	13 057
I kl. wieku	1 095	7 062
II kl. wieku	977	5 995
b) kozy	1 970	16 953
c) kozłeta	650	x
5. Dzikie razem	2 230	4 232
a) warchlarki	1 264	1 713
b) przelatki	761	1 651
c) pozostałe	205	868
6. Zające razem	15 272	71 383
– odstrzał	13 790	
– odłów	1 482	
7. Bażanty razem	5 195	23 562
– odstrzał	5 195	
8. Kuropatwy	1 845	41 385
9. Lisy 4 173	8 894	
10. Borsuki	121	2 846
11. Króliki		29
12. Piżmaki	2 785	7 520
13. Kuny	187	4 386
14. Tchórze	8	1 001
15. Dzikie gęsi	110	415
16. Dzikie kaczki	9 856	30 098
17. Słonki	324	2 565
18. Jarzabki	4	374
19. Grzywacze	616	3 970
20. Czaple	202	678
21. Łyski	267	2 125

- wieloletnie łowieckie plany hodowlane ustalane przez dyrektorów Regionalnych Dyrekcji Lasów Państwowych w porozumieniu z wojewodami i Polskim Związkiem Łowieckim,
 - roczne plany łowieckie ustalane przez dzierżawców i zarządców obwodów łowieckich, opiniowane przez zarząd gminy i zatwierdzane przez nadleśniczego, w obwodach nie wydzierżawionych przez dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych.
- Podziału obszaru województwa na obwody łowieckie dokonuje wojewoda po zasięgnięciu opinii właściwego dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych i Polskiego Związku Łowieckiego.
- Obszar województwa lubelskiego podzielony jest na 336 obwodów łowieckich, w tym:
- 289 – obwody polne wydzierżawione przez starostę Kołom Łowieckim,
 - 34 – obwody leśne wydzierżawione przez dyrektora Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych Kołom Łowieckim,
 - 13 – obwody wyłączone z wydzierżawienia przez Ministra Środowiska na Ośrodki Hodowli Zwierzyny Łownej, z tego:
 - 12 obwodów (OHZŁ) zarządzanych przez RDLP w Lublinie,
 - 1 obwód (OHZŁ) zarządzany przez PZŁ w Lublinie.
- Pozyskanie zwierzyny łownej w drodze odstrzału i odłowu w roku gospodarczym 1998/1999 oraz stan zwierzyny na 31 marca 1999 roku z terenów obwodów łowieckich wszystkich kategorii przedstawia tabela 5 (pozyskanie zwierzyny i stan określono w oparciu o Roczny Plan Łowiecki na rok 1999/2000).